

ХУДОЖНЄ СЛОВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЮНОГО ГРОМАДЯНИНА

Практикум для педагогів

Марія СТАХІВ, канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, ЛНУ імені Івана Франка

Однією з ключових компетентностей у Державному стандарті початкової освіти названо громадянську. Формувати її у своїх вихованців педагогам допомагають насамперед твори української літератури.

Щоб донести до свідомості дітей ідеї, закладені автором, учителі мають передусім самі їх осмислити, а потім знайти доречне місце і способи використання відповідних текстів на різних уроках.

Пропонуємо вашій увазі конспект практикуму, покликаного допомогти педагогам навчитися самостійно добирати художні твори для опрацювання і складати на їхній основі вправи та завдання для учнів.

В основі громадянської компетентності лежать такі ціннісні орієнтири: ідентифікація себе як громадянина, шанобливе ставлення до рідної мови та мов інших народів, повага до прав і свобод кожної людини, усвідомлення розмаїття етнічних культур тощо. Сформувати їх можна, зокрема, шляхом опрацювання текстів відповідної тематики, наприклад, на уроках української мови. Опановуючи певну мовну тему, діти здійснюють аналіз літературного твору чи його фрагмента. Результатом такої діяльності має стати висновок, на основі якого у юних громадян формуватимуться певні життєві цінності.

Аби виховання учнів у цьому ключі було успішним, педагоги мають подбати про відповідний рівень власної громадянської зрілості. Досягти його вчителям допоможе практикум, у ході якого можна повправлятися в аналізі невеликих текстів громадянського спрямування і визначити напрями аналогічної роботи з вихованцями.

Практикум можна організувати на засіданні методичного об'єднання кафедри початкової школи у конкретному навчальному закладі або районі, під час зібрання клубу педагогічної майстерності чи провести у форматі тренінгу.

Хід практикуму

І. Вступна частина

1. Знайомство учасників

2. Вступне слово ведучого

— У статті 3 Закону “Про освіту” стверджується, що кожен має право на якісну та доступну освіту, яке може реалізовувати впродовж усього життя. Сьогодні в Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Спробуймо з'ясувати, яку роль у реалізації окресленого права відіграє мова навчання.

3. Постановка та обговорення проблемного питання

— У чому полягає відмінність між мовою рідною і державною?

— Якою мовою ви мислите?

— Чи може у державі існувати двомовність?

Вислухавши міркування учасників, ведучий пропонує їм ознайомитися з кількома статтями Конституції.

Зміст статей

Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Стаття 11. Держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Стаття 12. Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

— Керуючись статтями Конституції, поясніть, чи є об'єктивні підстави для загострення “мовного питання”, яке спричинило прийняття нового Закону “Про освіту”.

— Як можна розв'язати цю проблему?

II. Основна частина

— Важливим чинником формування предметних та ключових компетентностей учнів, і зокрема громадянської, є художнє слово. Саме тому, добираючи тексти для уроків української мови та літературного читання, слід уважно аналізувати їхній зміст і пропонувати школярам різноманітні завдання на його основі. На прикладі кількох вправ проаналізуємо, як за текстами відповідного змісту можна організувати опанування дітьми граматичних норм та правил і водночас здійснювати їх громадянське виховання.

1. Вправа з теми “Вставні і вставлені конструкції”

— На основі пропонованого фрагмента тексту можна актуалізувати знання з теми й при цьому обговорити питання необхідності дотримання учнями правових норм.

— Не думай, що ми всі хочемо нападтися на тебе. Нам треба тільки знати правду. Може, це ще й не так, як кажуть, та я й думаю, що не так... Еге, я думаю, що це не так. Мені здається, що Пріська якимось помилилася і що ти не винна... Певно, то ти свій хліб їла, бо я ніколи не повірю, що ти можеш украсти...

Давно був час починати навчання. Учителю тихо взяв Олександру за руку і, сказавши їй кілька ласкавих слів, повів у свою хату, щоб вона заспокоїлась... Він, скільки міг, розважив її, а сам пішов у клас і звелів співати молитву перед початком науки. Як заспівали молитву, він непомітно ввів у клас Олександру. (Б. Грінченко “Україна”).

Завдання. Визначте у тексті вставні й вставлені конструкції та поясніть їх смислове навантаження.

Запитання

- Як би ви діяли на місці вчителя?
- Чи важливо формувати в учнів розуміння суті поняття “крадіжка” й усвідомлення відповідальності за привласнення собі чужих речей?

2. Ознайомлення з різними формами роботи на основі художніх текстів

— Аби слово не втратило свого емоційно-експресивного навантаження через зосередження уваги переважно на лінгвістичному аналізі, на уроках

української мови варто використовувати різні форми роботи з художніми текстами, які сприяють засвоєнню учнями основних життєвих цінностей: літературні хвилини, послуговування уривками з художніх творів як ілюстративним матеріалом, написання переказів на основі текстів відповідної тематики, створення дітьми власних творчих робіт, реалізація різного типу проектів культурно-громадянського спрямування тощо.

Вивчаючи тему “Словотвір”, доречно використати рядки з вірша, який чудово ілюструє українське словотворення і підкреслює значущість слова як такого.

У слові просвічує слово,
Словечко, слівце, словенятко.
Зіницями праслов'янтка
У слові просвічує слово.
А слово народжує слово,
Співає з братами-словами.
Життя за віками спливає,
А слово народжує слово.
А слово вростає у слово,
Бузками цвіте у розмаї.

П. Перебийніс

Завдання. Назвіть слова, що мають спільну частину, поясніть їхні значення.

Запитання

- Про що свідчить таке розмаїття форм одного слова?

Поетичні рядки, у яких розкриваються художньо-стилістичні особливості вживання прикметників та демонструється багатство рідної мови, доречно використати на занятті з вивчення теми “Лексико-стилістичне навантаження прикметників”.

Ніжна, мила, світанкова,
Ясна, чиста, коліскова,
Мелодійна, дзвінкотюча,
Дивна, радісна, співуча,
Лагідна, жива, казкова,
Красна, чарівна, шовкова,
Найдорожча, добра, власна,
Мудра, сонячна, прекрасна,
Солов'їна, барвінкова
Українська мова!

Л. Лужецька

Запитання

- Про кого або про що йдеться у вірші?
- Яка особливість цього поетичного етюдю?

3. Вправа з теми “Однорідні члени речення”

Завдання. Прочитайте текст. Назвіть однорідні члени речення. Визначте їх стилістичне й комунікативне навантаження.

Скучив за степом, скучив за лугом,
Скучив за ставом, скучив за гаєм,
Скучив за сином, скучив за другом,
Скучив за матір'ю, за рідним краєм!
Часом присниться синій барвінок,
Сивий полин і сум чебрецевий,

Навчально-методичне забезпечення до підручника інтегрованого курсу

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

Я
ДОСЛІДЖУЮ
СВІТ

1
КЛАС

Робочий зошит учня

(О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко)

- ✓ Сучасний дружній до дитини формат
- ✓ Багато матеріалів для дослідницької діяльності
- ✓ Завдання, які допомагають малятам активно конструювати знання
- ✓ Цікаві комунікативні вправи

Заирніть
у зошит тут —
svitdovkola.org/1/1

ЗАМОВИТИ

Набір сюжетних картин

Яскраві малюнки-історії для групової роботи, які пов'язують всі освітні галузі й можуть стати центром тижня — його яскравим початком і чудовим підбиттям підсумків

Підписуйтеся
на розсилку сайту
SVITDOVKOLA.ORG,
і будете в курсі всіх
новинок!

Набір ігрових полів

Захопливі настільні ігри для групової роботи, які допомагають закріпити та поглибити знання, набуті протягом тижня

Е-матеріали

на сайті svitdovkola.org

Планування освітньої діяльності, конспекти тематичних тижнів, інтерактивні презентації, матеріали для роздрукування тощо

БЕЗКОШТОВНО!

БЕЗКОШТОВНО!

Навчальні матеріали стануть добрими помічниками творчого вчителя і вдало доповнять будь-який підручник курсу “Я досліджую світ”

Замовляйте
навчальні матеріали
у Видавництві “Світич”
(067) 504-50-22
(050) 761-72-59
books@dvsvit.com.ua
svitdovkola.org